

Az ökológiai állattartás alapjai

Nyíregyháza, 2013.03.08.

Budapest, 2013.03.09.

Szerzők: Dr. Roszík Péter,
Zámbó Sándor, Siku Szabolcs
Biokontroll Hungária Nonprofit Kft.

1. Általános alapelvek

- Termőföldhöz kapcsolódó tevékenység
- Talaj-növény, növény-állat, állat-talaj kapcsolatrendszer megvalósítása
- N terhelés (170 kg N/év/ha egyenérték)
- Állattartó gazda szakmai felkészültsége
- Más fajú állatok tartása lehetséges
- Közösségi - nem bio - legelőhasználat
- Szarvasmarha, bivaly, bölény, ló, szamár, öszvér, kecske, juh, sertés, baromfifélék, hal, méh
- Biokontroll előírás: vad, nyúl, fürj

1.1. Az ökológiai állattartáshoz kapcsolódó földterület átállása

- Takarmánytermő területek, legelők, szabadtéri területek (kifutó, karám) átállása
- Első éves átállási (szálas- és fehérje takarmány) / átállási / ökológiai státusz

1.2. Az állatok átállása

- Átállási idő az időtartam, amit a bio státusz eléréséig az állatoknak az ökológiai előírások szerint kell eltölteniük.
- szarvasmarha és lófélék (hús): 12 hónap vagy élettartamuk $\frac{3}{4}$ -ed részét ökológiai rendszerben töltik (pl. 5 évesen biogazdálkodásba vont tehén 20 évesen lesz bioként jelölhető - egyedszintű tanúsítás)
- szarvasmarha és lófélék (tej): 6 hónap
- sertés, juh, kecske (hús, tej): 6 hónap
- baromfifélék (tojás): 6 hét
- baromfifélék (hús): 10 hét, de 3 naposnál nem lehetnek idősebbek, amikor bekerülnek az ökológiai gazdaságba
- Állati termékeknél nincs átállási státusz.

1.3. Egyidejű átállás

- 24 hónap - az átállás kezdetekor már meglévő állatállományra és ezek utódaira, valamint a már meglévő takarmánytermő területekre vonatkozhat.
- Amennyiben az átállás alatt, vagy azt követően bővítés történik, akkor az így bevont területek és/vagy állatok esetében már az általános átállási szabályokat kell alkalmazni.
- Az állatok takarmánya főként a saját gazdaságból származik. (A Biokontroll gyakorlata szerint, amennyiben az éves teljes takarmánymennyiség legalább 2/3-a szárazanyagban számítva saját termelésű, akkor már választható ez az átállás-típus.)

1.4. Az állatok származása

1.4.1. A fajtaválasztás

- Lehetőségek (adottságok, pénzügyi)
- Alkalmazkodóképesség a helyi viszonyokhoz
- Vitalitás
- Betegségekkel szembeni ellenálló képesség
- Előnyben az őshonos fajták

1.4.2. Alapelőírás

Az állatoknak az ökológiai gazdaságból kell származniuk és életük végéig így kell tartani őket.

1.4.3. Eltérések az alapelőírásoktól

- A gazdaságban már **meglévő szokványos állatállomány átállítható.**
- Ha az ökológiai gazdaságban új állatállományt alakítanak ki, akkor feltöltése történhet szokványos gazdaságból származó fiatal emlős **tenyészállatokkal**, ha a tartani kívánt faj, fajta nem szerezhető be ökológiai gazdaságból, az alábbi korlátozásokkal:
 - Hat hónaposnál fiatalabb borjút és csikót, ha az elválasztásától kezdődően az ökológiai előírások szerint tartották őket,
 - 60 naposnál fiatalabb bárányt és kecskegidát, ha az elválasztásától kezdődően az ökológiai előírások szerint tartották őket,
 - 35 kg-nál kisebb malacot, ha az elválasztásától kezdődően az ökológiai előírások szerint tartották őket,

- Még nem ellett, nőivarú tenyészállatok **az állomány frissítésére** a szarvasmarha (beleértve a bivalyt és a bölényt is) és a ló esetében évenként az állomány 10 %-áig, a sertés és kistestű kérődzők esetében 20%-ig bevonhatók az ellenőrzött ökológiai gazdaságba, ha ökológiai gazdaságból nem beszerezhetők. Kis gazdaságokban, ahol 10-nél kevesebb lovat, tehenet vagy 5-nél kevesebb kocát, kecskegidát vagy anyajuhot tartanak, ott évenként 1 ilyen bővítésre, cserére van lehetőség.
- Az illetékes hatóság (Nébih) előzetes engedélye alapján az előző ponttól eltérő **különleges esetekben** nagyobb arányú (legfeljebb azonban 40%) tenyészállat bővítésre is sor kerülhet nagymérvű fejlesztésnél, szakosodásnál, fajtaváltás esetében és ha a fajta kiveszése fenyeget (ebben az esetben már ellett állatok is bevonhatók).
- **Katasztrófa vagy betegségek** miatti nagy arányú elhullás esetében, bármely állatfajnál az illetékes hatóság (Nébih) előzetes engedélye után az állomány felújítása történhet teljes mértékben szokványos gazdaságból származó tenyészállatokkal, ha a kívánt faj, fajta ökológiai gazdaságokból nem szerezhető be.
- Minden tojó vagy húshasznú baromfi faj esetében az illetékes hatóság (Nébih) engedélyével **árutermelő állomány** is származhat szokványos gazdaságból, ha ökológiai nem kapható, feltéve, hogy három naponál fiatalabb, amikor bekerül az ökológiai gazdaságba. Az előző előírástól eltérően a tojótyúk esetében a tojójércék 2014. december 31-ig 18 hetes korukig bevonhatók a biogazdálkodásba, ha felnevelésük során az ökológiai gazdálkodásra előírt takarmányozásban és állategészségügyi kezelésben részesültek.

1.5. Takarmányozás

1.5.1. Alapelőírás

Lehetőleg a gazdaság saját területeiről származó ökológiai takarmányt kell felhasználni, vagy ha ez nem lehetséges, akkor a régióban található más ökológiai gazdaságból származó takarmány is etethető írásbeli együttműködési megállapodás alapján.

1.5.3. Eltérések az alapelőírásoktól

- Az ökológiai gazdálkodásra történő átállás időszakából származó (az átállás kezdetét követő egy éven túl betakarított, legeltetett) saját termelésű átállási takarmány aránya **100%** lehet, ha azonban az vásárlásból származik, akkor aránya legfeljebb **30%** lehet az éves takarmánymennyiségre vetítve. A számítást a szárazanyag tartalom alapján kell elvégezni.
- Az átállás első évéből származó takarmányt is szabad használni, de csak akkor, ha azt saját gazdaságban termelik meg, és gyeper, élőlő pillangós, vagy fehérje növény termése. Az éves takarmányban az ilyen takarmány aránya legfeljebb **20%** lehet, szárazanyagban kifejezve. Ha az a) pont szerinti takarmányt is használnak, akkor a két féle átállásból származó összeszámolt takarmányarány nem haladhatja meg az ott rögzített **100%**-ot illetve **30%**-ot. Ebbe a használatba csak olyan táblák termései vonhatók be, amelyek az adott gazdaságban az elmúlt 5 éven belül nem voltak már az ökológiai gazdálkodás rendszerében.
- Korlátozott mennyiségben szokványos fehérjetakarmány is felhasználható, amennyiben ökológiai takarmány nem szerezhető be kellő mennyiségben és minőségben. 2014.12.31-ig hagyományos fehérjetakarmány adható sertésnek és baromfinak, részaránya éves átlagban legfeljebb **5%** lehet. Ezt az arányt a mezőgazdasági eredetű takarmányok szárazanyag-tartalmának figyelembevételével kell egy adott évre kiszámítani. A szokványos takarmányt csak abban az esetben szabad etetni, ha bizonyítható, hogy bio takarmány nem szerezhető be.

- A napi takarmányadagban - a vándorló legeltetés időszakát kivéve - a hagyományos takarmány részaránya legfeljebb 25% lehet, amelyet a takarmányok szárazanyag-tartalmának figyelembevételével kell kiszámítani.
- Egyes indokolt esetekben, elsősorban szélsőséges időjárási körülmények, járványok, toxikus anyagokkal történő szennyeződés vagy tűzvész miatt, ha a takarmány egy része megsemmisül az illetékes hatóság (Nébih) korlátozott időtartamra engedélyezheti az érintett területeken, illetve az ország teljes területén a szokványos takarmányok nagyobb részarányú felhasználását.
- Célszerű a kérelmet az állattartás egészére elkészíteni, ha mód van rá úgy, hogy a magasabb szokványos takarmányarány ne az ökológiai terméket közvetlenül termelő csoportoknál (pl. tejelő tehenészet, tojó állomány stb.), hanem egyéb területeken (pl. növendéknevelés, malacnevelés, kocatartás stb.) jelentkezzen.

1.5.4. A takarmányozásra vonatkozó különleges előírások

- fiatal emlősöket természetes tejjel (lehetőleg anyatej) kell táplálni, a szarvasmarha- és lóféléket 90 napig, juhot és kecskét 45 napig, sertést 40 napig legalább
- növényevő fajok takarmányának 60%-a saját termelőegységből, vagy a régióban található együttműködő biogazdaságból kell származnia
- növényevő fajoknál a napi adagban a szálas-, friss- vagy szárított tömegtakarmány, szilázs aránya legalább 60% legyen (tejtermelő állományban a laktáció első 3 hónapjában 50%)
- sertések, baromfifélék takarmányának 20%-a saját termelőegységből, vagy a régióban található együttműködő biogazdaságból kell származnia
- sertések, baromfifélék napi takarmányadagjához szálas-, friss- vagy szárított tömegtakarmányt, szilázst kell adni

1.5.5. Felhasználható takarmány alap- és adalékanyagok

- felhasználható állati eredetű takarmányok: tej- és tejtermékek, hal és egyéb tengeri állatokból készült takarmányok (fenntartható gazdálkodásból származó, csak abrakfogyasztóknak) és tojás ill. tojástermékek (baromfiféléknél)
- meghatározott vegyületi formájú ásványi anyagok (889-es rendelet V. melléklet, pozitív lista)
- szeszipari élesztők
- természetazonos, szintetikus vitaminok az együregű gyomrú állatoknak, a kérődzőeknek csak A, D, E vitamin szükség esetén
- egyéb takarmány adalékanyagok meghatározott formában az V. melléklet szerint (nyomelemek, enzimek, mikroorganizmusok, aroma anyagok, tartósítók, antioxidánsok, kötőanyagok, csomósodásgátlók, szilázs adalékok)

1.5.6. Amit szigorúan tilos felhasználni !

- Tilos bármilyen szintetikus aminosav, antibiotikum, kokcidiosztatikum, gyógyászati anyag, növekedésserkentő, vagy bármely más növekedés-, illetve termelékenység-fokozó anyag használata.
- GMO-kat és ezek származékait, illetve általuk előállított anyagokat tilos felhasználni takarmányként, takarmány-alapanyagként, összetett takarmányként, takarmányadalékként, technikai segédanyagként és a takarmányozásban használt egyéb anyagokként.
- Kémiai oldószerrel kezelt takarmány alapanyagok

1.6. Betegségmegelőzés és állatorvosi kezelés

1.6.1. A megelőzés

- Megfelelő fajtaválasztás
- Jó tartási körülmények
- Kiváló minőségű takarmány
- Optimális állatsűrűség, mozgás
- Higiénia
- Állatjólét

1.6.2. Az állatok gyógykezelése

- elsősorban fitoterápiás kezelések, ásványi anyagok, nyomelemek, vitaminok
- indokolt esetben (nem preventív) szintetikus, allopatrás kezelések, antibiotikumok kizárólag állatorvosi rendelvényre és felelősségvállalás mellett alkalmazhatóak, egy évben legfeljebb 3 alkalommal, egy évnél rövidebb élettartamú állatok esetében egy alkalommal (elkülönítés)
- szintetikus, allopatrás kezelések után a várakozási idő a készítményen feltüntetett idő kétszerese, de legalább 48 óra
- vakcinázás, mentesítés, élősködők elleni védekezés nem számít ide
- növekedésserkentő anyagok, hormonok használata tilos
- az állattartó épületek, berendezések tisztítása, fertőtlenítése használható anyagok pozitív listája a rendelet VII. mellékletében
- ha a baromfiféléket turnusokban tartják, akkor kifutó pihentetési idő közbeiktatása (4 hét)

1.7. Az állattartás gyakorlata, az állatok szállítása és az állati termékek azonosítása

1.7.1. Az állattartás gyakorlata

Tilos a rutinszerű alkalmazása az alábbiaknak:

- a juhok farkának gumizása,
- farokkurtítás,
- szemfog lecsípése,
- csőr kurtítás,
- szarvtalanítás.

Indokolt esetben az illetékes hatóság engedélyével lehetséges.

- egyedi vagy csoportos azonosítás szükséges a nyomkövetéshez
- szállítás a lehető legrövidebb idő alatt történjen (elektromos ösztöke, allopatias nyugtatók nélkül)
- a fizikai kasztráció engedélyezett a megfelelő korban, az állatok szenvedésének minimalizálásával (malacok kasztrálása érzéstelenítéssel vagy fájdalomcsillapítással lehetséges)
- ajánlott a természetes úton történő szaporítás, de mesterséges termékenyítés is lehetséges (klónozás és embrió átültetés tilos)

1.8. Az állatok elhelyezése

1.8.1. Általános alapelvek:

- szabad tartás, a legeltetés maximális kihasználása kell alapozni, a tartási gyakorlat az állatok fejlődését, élettani és viselkedési igényeinek kielégítését szolgálja
- védelem a szélsőséges időjárási körülményektől

- állománysűrűség az állatok jó közérzetét biztosítsa (egyedi és csoportos szinten), az erre vonatkozó külső- és belső területi igényüket a rendelet III. melléklete tartalmazza
- tilos a kötött, az elszigetelt és a ketreces tartásmód (ideiglenes engedélyt adhat az illetékes hatóság a marhák kötött tartására, az előírt állománysűrűségtől, elhelyezési szabályoktól való eltérésre)
- istállóépületek kialakítására vonatkozó részletes szabályozás (épületnagyság, padozat, almozás, szellőzés, fény-viszonyok, kijárati nyílás, kifutó, etető, itató, stb.)

1.8.2. Emlősök

- Legeltetés, szabadtéri kifutó
- sima, nem csúszós padozat, a beltéri terület fele tömör anyagból
- borjak csoportos elhelyezése
- kocák csoportos tartása (kivéve vemhesség vége, szoptatási időszak), sertések túrási lehetősége

1.8.3. Baromfi

- Az alapterület legalább egyharmada szilárd aljzatú (nem rácspadozatos), és alomanyaggal (pl. szalma, faforgács vagy tőzeg) borított legyen.
- A tojótyúk épületeiben a tyúkok által elérhető terület kellően nagy részének alkalmasnak kell lennie az ürülék begyűjtésére;
- A baromfinak ülőrudat és tojófészket kell biztosítani, amelyek számának és méretének arányban kell lennie a csoportok méretével és az állatok számával,
- Az épületeket az állatok méretének megfelelő kijárati nyílásokkal kell ellátni, ezek hossza 4 m, minden 100 m² épület-alapterületre;
- Egy épületen belül nem helyezhető el több, mint:
 - 4800 csirke,
 - 3000 tojótyúk,
 - 5200 gyöngytyúk,
 - 4000 tojó pekingi vagy pézsmakacsa, 3200 gácsér pekingi vagy pézsmakacsa, illetve egyéb fajtájú kacsa,
 - 2500 kappan, liba vagy pulyka;
- A húshasznú baromfitartásra használt épületek hasznos összterülete darabonként nem haladhatja meg az 1600 m²-t.
- vízi szárnyasoknál fontos a szabad vízfelület biztosítása
- növényzettel borított kifutóterület

1.8.3.1. A baromfifélék minimális vágási életkora

Az intenzív tartási módszerek kiküszöbölése érdekében:

- 81 nap csirkénél,
- 150 nap kappannál,
- 49 nap pekingi kacsánál,
- 70 nap pézsga tojónál,
- 84 nap pézsga gácsérnél,
- 92 nap Mulard kacsánál,
- 94 nap gyöngytyúknál,
- 140 nap pulykánál és pecsenyelibánál.

Vagy a fajtának lassú növekedésűnek kell lennie, melyet az illetékes hatóság határoz meg.

1.9. Istállótrágya kezelése, elhelyezése

- Az állatlétszámból adódó trágyaterhelés a gazdaság mezőgazdasági területeire vetítve nem lehet több, mint 170 kg/ha/év.
- Az állatok hektáronkénti megengedett legnagyobb létszáma (állategység) évi 170 kg/hektár nitrogén-hatóanyag egyenértéknek megfelelően a rendelet IV. mellékletében található.
- Ha ezen felül képződik trágya (pl. termőföld nélküli állattartás), akkor írásbeli együttműködési megállapodás szükséges más ökológiai gazdasággal a trágyaelhelyezésre vonatkozóan.

1.10. Párhuzamos állattartás

- azonos faj nem tartható egy gazdálkodási egységen belül ökológiai- és szokványos módon, kizárólag előzetes hatósági engedéllyel kutatási, oktatási céllal
- más állatfaj tartása lehetséges, az állatok, állati termékek, trágya, takarmány tartós elkülönítésével, igazolásával
- közös legelőhasználat lehetséges szigorú feltételek, dokumentált elkülönítés mellett

1.11. Adminisztrációs előírások

- termelési helyszínek adatai, térkép (méretezve, ajtók, ablakok, külső- belső férőhely)
- állatállomány tartási hely szerinti bontásban, korcsoportok szerint
- Ökológiai üzemleírás (állattenyésztés), Takarmányozási napló (Készletnyilvántartással összhangban), Állományváltozási napló, Állategészségügyi napló, Folyamatosan képződő állati termékek (tej, tojás), ENAR lista
- azonos adattartalmú saját, naprakész nyilvántartás elfogadható
- bejelentési kötelezettségek (ökológiai értékesítés, állatgyógyászati kezelések, új istállók és területek, gazdaságba érkező állatok)
- bejövő- és kimenő bizonylatok, Beszerzett anyagok jegyzéke

**Köszönöm megtisztelő
figyelmüket!**